

kood	punktid (maksimum 100p)

KATOLIKU KIRIK KESKAJAL

Ajaloo olümpiaadi üleriiklik voor

koostanud Lauri Kann

1. Üldküsimused

Kirjutage nimi või nimetus. (6p)

Pärimuse järgi Rooma esimene piiskop.	
Itaalia munk, kes 525. aastal arvestas välja Kristuse sünnidaatumi, mis sai kristliku ajaarvamise aluseks.	
Frangi riigi valitseja, kelle abil loodi Itaaliasse Kirikuriik.	
Paavst, kes kroonis Karl Suure 800. aastal keisriks.	
Püha Benedictuse poolt 529. aastal Apenniini mägedes rajatud klooster.	
Bretagne`ist pärit munk, kes 5. sajandil rajas Iirimaale mitu kloostrit.	

Mis aastal loodi Itaaliasse Kirikuriik? (1p) .....

Mis aastal võttis Frangi kuningas **Clovis** (Chlodovech) vastu ristiusu? Millise piiskopkonna piiskop ristas Clovise? (2p)

aasta	piiskopkond

Kuidas nimetatakse valitsejadünastiat, kuhu kuulus ka Clovis? (1p)

Nimetage need pildidel kujutatud paavstid, kes on ainsate paavstidena läinud ajalukku austusväärse lisanimega „Suur“. (2p)

..... ja .....

Mis aastal leidis aset **suur kirikulõhe** lääne- ja idakiriku vahel? (1p)

.....

Mis on „Vulgata“? (1p)

.....

Kirjutage mõiste, nimi või nimetus. (6p)

Rahvas, kes ründas Rooma linna 590. aastal.	
Kuningas, kes krooniti 962. aastal keisriks.	
Selle nime all tuntakse kirikukogu, mille paavst Innocentius III 1215. aastal kokku kutsus.	

Inglise kuningas, kelle paavst Innocentius III heitis kirikust välja.	
Linn, kus toimus 1415. aastal alanud kirikukogu, mis lõpetas nn suure skisma katoliku kirikus.	
Keiser, kes pidi 1077. aastal Canossas paavstilt andeks paluma.	

2. Ristisõjad

Nimetage paavst, kes kuulutas 11. sajandi lõpus välja püha sõja ja vallandas sellega ristiretke Püha Maa vabastamiseks. Nimetage ka kirikukogu, kus paavst selle üleskutse tegi. (2p)

paavst	kirikukogu

Mis aastatel toimusid ristisõjad Püha Maa vabastamiseks? (2p)

..... - .....

Mitmendal sajandil vallutasid moslemid Hispaania? (1p)

.....

Millise linna vallutasid ristisõdijad 1099. aastal? (1p)

.....

Mis juhtus Konstantinoopolis 1204. aastal? (1p)

.....

.....

Kirjutage nimi või nimetus. (4p)

Egiptuse valitseja, kes 1187. aastal vallutas Jeruusalemma.	
---	--

Ristisõdijate käes olnud viimane linn Palestiinas.	
Prantsuse kuningas, kes juhatas kahte ristisõda – ühte Egiptusse ja teist Tuneesiasse.	
Kuidas nimetatakse Hispaania tagasivallutamist moslemite käest?	

Milliste riikide valitsejad olid need ristisõdades osalenud isikud. (3p)

Philippe Auguste – .....

Richard Lõvisüda – .....

Friedrich II – .....

Mille järgi hakati katareid nimetama **albilasteks**? (1p)

.....

Nimetage paavst, kes algatas albilaste vastu 13. sajandi alguses ristiõja. (1p)

.....

3. Kiriku õpetus ja hariduselu

Selgitage mõisted. (3p)

proprium de sanctis - .....

.....

proprium de tempore - .....

.....

neofüüt - .....

.....

Mida tähendab väljend „magister dixit“? (1p)

.....

.....

Nimetage seitse **sakramenti**. (7p)

1
2
3
4
5
6
7

Mida tähendavad ülesandes nimetatud sõnad ladina keeles? Milline kirikuga seotud ja laialt levinud mõiste on sõnast tuletatud? (4p)

sõna	tähendus (otsetõlge eesti keelde)	sõnast tuletatud mõiste
<i>cathedra</i>		
<i>missio</i>		

Millisest kreekakeelsest sõnast on tuletatud sõna „preester“? Mida see sõna kreeka keeles tähendas? (2p)

Kreekakeelne sõna: .....

Tähendus .....

Kirjutage mõiste, nimi või nimetus. (9p)

Ühehäälnelne kiriklik koorilaul.	
7.-8. sajandi vahetusel tegutsenud munk, kes kirjutas „Inglise rahva kiriku ajaloo“.	
Inglismaa kaguosa piiskopkond, millest kujunes riigi kiriklik keskus.	
Inglise munk ja õpetlane, kellest kujunes Karl Suure aegse Aacheni õukonnaakadeemia juhte.	
Keskajal rajatud Hispaania vanim ülikool.	
Raamatu „Summa Theologiae“ autor.	
Keskaja Inglismaal tegutsenud teoloog ja filosoof, ontoloogilise jumalatõestuse autor.	
1455. aastal kanoniseeritud dominiiklane, kes oli olnud Valencia ülikooli õppejõud ning jutlustanud rändurina mööda Euroopat.	
Prantsuse klooster, mille järgi sai oma nime tsitertslaste ordu.	

Kirjutage keskaja religioosse ideoloogia mõiste, mida on kirjeldatud. (2p)

..... – veendumus, et jumal valitseb loodud maailma, ajaloo ning inimeste üle. Kõigil sündmustel on (taga)mõte.

..... – veendumus, et kõige usaldusväärsem tähtsate tõeade teada saamise viis on jumalik ilmutus.

Nimetage 910. aastal Prantsusmaal rajatud kuulus klooster, mille mungad said tuntuks selle poolest, et nõudsid ranget kinnipidamist Benedictuse reeglitest, vaimulike abielukeeldu ja seisis vastu kirikuametite müümisele. (1p)

.....

Millisest linnast pärines frantsiskaanide ordu rajaja Franciscus? (1p)

.....

Millisest vaimulikust ordust võrsus teoloog Aquino Thomas? (1p)

.....

Mis aastal rajati Uppsala ülikool? (1p)

.....

Nimetage keskaegse ülikooli seitsme vaba kunsti kolm alamastme (*trivium*) ja neli ülemastme (*quadriviumi*) õppeainet. (7p)

Alamastme õppeained:

--	--	--

Ülemastme õppeained:

--	--	--	--

4. Kirik ja Vana-Liivimaa

Kirjutage mõiste, nimi või nimetus. (6p)

Lundi peapiiskop, kes saabus koos kuningas Valdemar II-ga 1219. aastal Eestisse.	
1220. aastatel Eestimaale saabunud paavsti legaat, kes kuulutas Põhja-Eesti mõneks ajaks paavsti otsealluvuses olevaks maaks.	
1230. aastal paavst Gregorius IX poolt Läänemere piirkonna legaadiks määratud vaimulik, kes 1233. aastal Tallinnast põgenes.	
Endine keiser Karl IV sekretär, kellest sai 1379. aastal Tartu piiskop.	

Taani kuninganna, kes 1277. aastal andis Tallinna toomkapiitli toomhärnadele õiguse valida uut piiskoppi.	
Skandinaavia esimene peapiiskopkond.	

Mis aastal asutati Mõõgavendade Ordu? (1p) .....

Mis aastal vallutasid ristisõdijad Muhu linnuse? (1p) .....

Mis juhtus Saare-Lääne piiskopi Heinrichiga 1381. aastal Kuressaare piiskopilinnuses? (1p)

.....
 .....

Kes oli see eestlasest vaimulik, kes immatrikuleeriti 1509. aastal Rostocki Ülikoolis? (1p)

.....

Nimetage Saare-Lääne piiskopkonna keskused kronoloogilises järjekorras. (4p)

1.	2.	3.	4.
----	----	----	----

Johannes Blankenfeld oli 16. sajandil samaaegselt kolme piiskopkonna piiskop. Nimetage need piiskopkonnad. (3p)

--	--	--

Tartu piiskopkond lakkas eksisteerimast 1558. aastal. Mis oli selle ajendiks? (1p)

.....
 .....

Kirjutage mõiste, nimi või nimetus. (5p)

Esimene Põhja-Eestisse rajatud tsistertslaste klooster.	
Ordu, kuhu kuulus Pirita klooster.	
Madalmaades alguse saanud vagadusliikumine, mille liikmete käsutuses oli 16. sajandil Tallinna raekoja juures olev maja.	
Saare-Lääne piiskop aastatel 1515-1527, kelle 1519. aasta paiku koostatud visitatsioonikord on oluliseks ajalooallikaks.	
Ordumeister, kelle juhtimisel võideti 16. sajandi alguses Smolino lahing venelaste vastu.	

Mitmendal sajandil rajati Pirita klooster? (1p)

.....

Pirita klooster oli keskajal **kaksikklooster**. Mida see tähendab? (1p)

.....

.....